

Maart
2012

NIEUWSBRIEF

ProDemos is een landelijke, niet-partijgebonden organisatie. ProDemos informeert burgers over de democratische rechtsstaat en stelt hen in staat om actief aan politieke besluitvorming deel te nemen.

DIT NUMMER: **PANELDISCUSSIE: Rechtspraak en samenleving in 2012** ^{PAG 2} • **Democratie in Debat** ^{PAG 3} • **ProDemos op locatie** ^{PAG 4 - 5} • **ProDemos educatie** ^{PAG 6} • **Onderwijskrant Actueel** ^{PAG 6} • **Stuudiemiddag rechtsstaat** ^{PAG 7} • **Nieuwe gastlessen MBO** ^{PAG 7} • **ProDemos op 5 en 6 mei** ^{PAG 8} • **Ruimer aanbod De Haagse Tribune** ^{PAG 8} • **COLUMN** (door Dr. Klaas Abma) ^{PAG 9} • **Resultaten MONITOR** ^{PAG 10} • **BURGERPARTICIPATIE** ^{PAG 10} • **De Begrotingswijzer** ^{PAG 11} • **NECE Netwerk bijeenkomst** ^{PAG 12} • **Docentendag Maatschappijleer** ^{PAG 13} • **Nieuwe publicaties ProDemos: Democratie, De Gemeente, De Grondwet** ^{PAG 14} • **Gesignaleerd** ^{PAG 15} • **De Politieke Bijsluiter** ^{PAG 16} •

Paneldiscussie Raad voor de Rechtspraak

Voor de instellingen van de democratie en de rechtsstaat is interactie met de samenleving van vitaal belang. ProDemos werkt structureel samen met de Raad voor de Rechtspraak ter ondersteuning van contacten tussen samenleving en rechtbanken en gerechtshoven overal in het land. Op donderdag 12 januari vond een gezamenlijk debat plaats ter ere van het tienjarig jubileum van de Raad voor de Rechtspraak.

FOTO: BEELDREDAKTIE

Rechtspraak en samenleving anno 2012

FOTO'S: BEELDEDAKTIE

Wordt de rechtspraak nog begrepen door de burger? Zit de rechter in een ivoren toren? Of is de rechter slechts uitvoerder van de wil van het volk? Het tienjarig jubileum van de Raad voor de Rechtspraak op donderdag 12 januari was het decor van een scherp en inhoudelijk debat over deze vraagstukken en meer.

Mr. Erik van den Emster, voorzitter van de Raad voor de Rechtspraak, zette de toon door te spreken over de rechtspraak in verbinding met de samenleving: "Steeds

gaat het erom de rechtspraak in verbinding te doen staan met onze samenleving. Niet om de waan van de dag te volgen, maar om te laten zien wat de rechtspraak doet. Om steeds uit te leggen waarom beslissingen zo zijn genomen."

Als vertegenwoordigers van de jongere generatie gingen drie begeleiders van De Haagse Tribune, David Muntslag, Rachel Hogenkamp en Dylan Lichtenberg, in debat met mr. Erik van den Emster, mr. Robert Croll (president van de rechtbank Zwolle-Lelystad) en mr. Sandra Schreuder (vice-president van de rechtbank Zwolle-Lelystad). De levendige discussie die volgde stond onder leiding van de directeur van ProDemos, Kars Veling. David benadrukte het belang van goede uitleg, maar wees er ook op dat enige afstand voor een rechter wel verstandig is. Rachel gaf aan dat er op vele kleinschalige manieren, zoals via scholen, contact is te leggen tussen de rechtspraak en de samenleving. Dylan stelde dat in deze samenleving, waar iedereen overal een mening over heeft, ook het gezag van de rechtspraak niet meer vanzelfsprekend is. Goede motivatie van vonnissen is daarom noodzakelijk. Maar daarnaast moet de rechter als hoeder van de rechtsstaat het ook aandurven om impopulaire beslissingen te nemen. De rechters pleitten voor een flinke stimulans van de communicatie richting de samenleving. Wellicht dat ProDemos daar het nodige aan kan bijdragen. Op naar een nieuwe verhouding tussen rechtspraak en samenleving anno 2012 en verder!

*Dylan Lichtenberg
David Muntslag
Rachel Hogenkamp*

Democratie in Debat

Democratie is een mooi systeem, de rechtsstaat is iets om te koesteren. Maar zijn die vanzelfsprekendheden nog wel tegen hun taak opgewassen? Er zijn zulke grote problemen, opgaven en uitdagingen - in Nederland, in Europa, in de wereld - dat veel mensen zich achter de oren krabben. Heeft de politiek nog wel een oplossing? Weet het parlement raad? Wat kan de rechter?

In 2012 organiseert ProDemos in samenwerking met perscentrum Nieuwspoor en het Montesquieu Instituut de debattenreeks Democratie in Debat: waar zitten de problemen, in welke richting moeten we het zoeken?

De debattenreeks bestaat uit twee soorten debatten:

Actualiteitendebatten

Deze debatten vinden in principe plaats op de eerste woensdag van de maand. Het onderwerp wordt in de loop van de maand vastgesteld. Vanwege de beperkte ruimte is aanmelding voor deze debatten verplicht. Tijd: 17.00 – 18.30 uur (start debat: 17.15 uur) Plaats: Nieuwspoor, Lange Poten 10, Den Haag Anmelden: via www.democratieindebat.com (verplicht) Data: 1 februari, 7 maart, 4 april, 6 juni, 5 september, 3 oktober, 7 november. Toegang: gratis

Themadebatten

Serie themadebatten waarin de verschillende aspecten van de democratische rechtsstaat kritisch tegen het licht worden gehouden. Deze debatten vinden plaats op vrijdagmiddag. Tijd: 15.00 – 17.00 uur Plaats: Centrale Bibliotheek, Spui 68, Den Haag Anmelden: via www.democratieindebat.com (niet verplicht, wel gewenst) Data: 16 maart, 13 april, 11 mei, 18 juni, 12 oktober, 9 november. Toegang: gratis

Actualiteitendebatten Nieuwspoor 17.15-18.30 uur		Themadebatten Centrale Bibliotheek Den Haag 15.00 -17.00 uur	
1 februari	Wordt de rechterlijke macht gepolitiseerd?		
7 maart	zie www.democratieindebat.com		
4 april	zie www.democratieindebat.com	16 maart	Politieke partijen op zoek naar hun rol
6 juni	zie www.democratieindebat.com	13 april	Is de kredietcrisis een democratische crisis?
5 september	zie www.democratieindebat.com	11 mei	Idealen in de moderne democratie
3 oktober	zie www.democratieindebat.com	8 juni	Politiek als speelbal van de media (en andersom)
7 november	zie www.democratieindebat.com	12 oktober	De positie van de rechter: toren - én stem van het volk?
		9 november	Is er nog ruimte voor religieuze minderheden?

www.democratieindebat.com

FOTO: MONTESQUIEU INSTITUUT

ProDemos op locatie

ProDemos heeft de missie om burgers te betrekken bij de democratische rechtsstaat. De promotie van de democratische rechtsstaat is ook van belang voor gemeenten, provincies en rechtbanken. In verschillende pilots werkt ProDemos daarom met deze partners samen aan een goed aanbod voor burgers. In verschillende pilots worden methoden ontwikkeld en getest. Al onze activiteiten worden op maat gemaakt en op locatie toegepast.

Onze pilots laten zien dat de samenwerking tussen ProDemos en lokale partners effectief en efficiënt is, met als doel dat iedere gemeente, provincie en rechtbank een structureel activiteitenprogramma heeft. Een programma met activiteiten om inwoners, van jong tot oud, te betrekken bij de democratische rechtsstaat door middel van educatie en participatie.

Neem voor meer informatie over onze pilots of over eventuele samenwerking contact op met Roelof Martens, r.martens@prodemos.nl., (020) 521 76 58.

Provincie en gemeente voor de klas in Overijssel

De provincie Overijssel organiseert samen met ProDemos gastcolleges op Overijsselse scholen. Veel leerlingen weten niet goed het verschil tussen wat de provincie is en doet en wat onder de verantwoordelijkheid van de gemeente valt. In de gastcolleges wordt dit heel duidelijk, doordat een gemeenteraadslid en een Statenlid samen voor de klas staan.

Een gastdocent van ProDemos treedt op als moderator tijdens het gastcollege. Naast kennisoverdracht is de interactie tussen leerlingen en de politici een belangrijk onderdeel van het gastcollege. De leerlingen kunnen niet alleen vragen stellen, maar ook aangeven wat zij zelf belangrijk vinden in hun leefomgeving. In 2012 gaan de provincie Overijssel en ProDemos samen ten minste 50 gastcolleges organiseren.

De Haagse Tribune gaat provinciaal: Provinciehuis Zuid-Holland

De Haagse Tribune, een educatief project van ProDemos, heeft in samenwerking met de provincie Zuid-Holland een extra aanbod ontwikkeld voor scholen uit deze provincie. In het provinciehuis van de provincie Zuid-Holland worden de leerlingen ontvangen door een Statenlid of Gedeputeerde en bekijken ze de plenaire vergaderzaal. Vervolgens spelen de leerlingen onder begeleiding van ProDemos een rollenspel of een puzzel over de provincie. In het rollenspel leren de leerlingen hoe besluiten in de provincie tot stand komen. De leerlingen krijgen de rol van Gedeputeerde of zijn Statenlid in een fictieve fractie. In de puzzel staat centraal welke onderwerpen er spelen op provinciaal niveau. Dus; waar gaat de provincie eigenlijk over?

Provincie(k)leed

Leerlingen zitten rond een groot kleed waarop de provincie staat afgebeeld. Ze onderhandelen met elkaar over hoe de ruimte in de provincie het beste verdeeld kan worden.

Moet er meer ruimte komen voor wegen, voor recreatie, voor bedrijven of nog iets heel anders? Uiteraard is de inhoud van de spellen toegespitst op wat er speelt in de provincie Zuid-Holland. Zo gaat het in het rollenspel bijvoorbeeld over bollenvelden en is er in de puzzel aandacht voor waterberging.

Kijk voor meer informatie op onze website: www.prodemos.nl/dehaagsetribune.

Wilt u meer weten over het programma van De Haagse Tribune voor Zuid-Holland of wilt u zich aanmelden, neem dan contact op met Coen Gelinck: c.gelinck@prodemos.nl, (070) 757 02 27.

FOTO: LIZZY KALISVAART

ProDemos educatie

ProDemos wil bijdragen aan kwalitatieve lessen over rechtsstaat en democratie binnen de vakken maatschappijleer en geschiedenis, en in het basisonderwijs. Dat doet ProDemos bijvoorbeeld al door het organiseren van de Docentendag Maatschappijleer, en de uitgave van het vakblad Maatschappij & Politiek. Maar ProDemos wil meer!

In 2011 is gesproken met een klankbordgroep van docenten en de verenigingen van geschiedenis- en maatschappijleerdocenten. Op basis van die gesprekken gaan we in 2012 extra activiteiten ontwikkelen om docenten te ondersteunen. Er worden studiemiddagen georganiseerd, workshops gegeven aan lerarenopleidingen en er zal worden gesproken over de ontwikkeling van nascholingscursussen in samenwerking met diezelfde lerarenopleidingen. Bij deze cursussen en studiemiddagen moeten didactiek en inhoud hand in hand gaan.

Uit de gesprekken met docenten blijkt ook dat er behoefte is aan nieuwe werkvormen om thema's als rechtsstaat en Europa in de klas te behandelen. Ook het vinden van beeldmateriaal (films, animaties, infographics) wordt door docenten vaak als moeizaam ervaren. Er is dus een hoop te doen voor ProDemos de komende jaren.

Op deze pagina's leest u meer over de diensten die we momenteel al aanbieden voor docenten en scholen, zoals: de Onderwijskrant Actueel met lesmateriaal dat aansluit op de actualiteit, de gastlessen voor het MBO, een studiemiddag over de rechtsstaat en de gratis dagprogramma's in politiek Den Haag van De Haagse Tribune.

Voor een compleet overzicht van onze activiteiten kunt u terecht op onze website: www.prodemos.nl/voor-scholen.

Wilt u meer informatie over wat ProDemos voor uw school of uw les kan betekenen of heeft u zelf een idee, neem dan contact op met Coen Gelinck: c.gelinck@prodemos.nl, (070) 757 02 27.

Onderwijskrant Actueel voor docenten

De Arabische Lente, Occupy, de Eurocrisis. De meeste leerlingen hebben wel gehoord van de grote lijnen in het nieuws. Als docent weet u dat deze onderwerpen zich prima lenen als kapstok om abstracte leerstof aan op te hangen, maar waar haalt u de tijd vandaan?

Wilt u graag actuele gebeurtenissen in uw les behandelen, maar heeft u niet genoeg tijd om er zelf mee aan de slag te gaan? ProDemos neemt u dit werk uit handen. Tien keer per

jaar versturen we gratis de digitale Onderwijskrant Actueel met daarin werkvormen, beeldmateriaal en lesideeën die aansluiten bij de actualiteit en passen binnen het curriculum. Dat scheelt u een hoop werk. In december verscheen de eerste Onderwijskrant Actueel met als onderwerp Occupy.

Wilt u de Onderwijskrant Actueel ook ontvangen? Kijk voor meer informatie op www.prodemos.nl/onderwijskranten

U kunt zich ook aanmelden met de bon achterin deze nieuwsbrief.

Studiemiddag rechtsstaat

Hoe kun je het thema rechtsstaat op een toegankelijke en activerende manier behandelen in de les? Dat was de insteek van de studiemiddag voor VMBO-docenten die ProDemos op 12 januari organiseerde in samenwerking met de lerarenopleidingen geschiedenis en maatschappijleer van de Universiteit Utrecht.

FOTO'S: FELIX VAN VUIGT

In de sfeervolle Raadzaal van de faculteit Rechten in Utrecht werden de deelnemers ontvangen. Een deel van de docenten volgde de workshop van de Anne Frank Stichting over het debatprogramma Free2Choose waarin leerlingen leren over de botsing tussen grondrechten. Het andere deel van de docenten deed mee aan de workshop van ProDemos, waarin activerende werkvormen over het thema rechtsstaat werden gepresenteerd.

Na de pauze verzorgde oud-minister van Justitie Winnie Sorgdrager een lezing over de rechtsstaat en de grondrechten. Met actuele voorbeelden van botsende grondrechten toonde zij aan dat binnen een rechtsstaat altijd discussie zal bestaan over dit thema. Vervolgens gaf Henk Kummeling, decaan van de faculteit Rechten en voorzitter van de Kiesraad, een lezing over het belang van machtsevenwicht in de rechtsstaat. Hij betoogde dat er vaak veel aandacht wordt besteed aan de scheiding der machten, terwijl de 'checks and balances' tussen de drie machten van veel groter belang zijn. Een aantal deelnemers gaf aan dat het VMBO vaak onderbelicht blijft op studiedagen. Zij waren dan ook

bijzonder positief over deze studiemiddag. Ook bleek er een grote behoefte te bestaan aan het uitwisselen van lesmateriaal. ProDemos voorziet in deze behoefte door lesmateriaal aan te bieden op onze website: www.prodemos.nl/lesmateriaal.

Nieuwe gastlessen voor het MBO

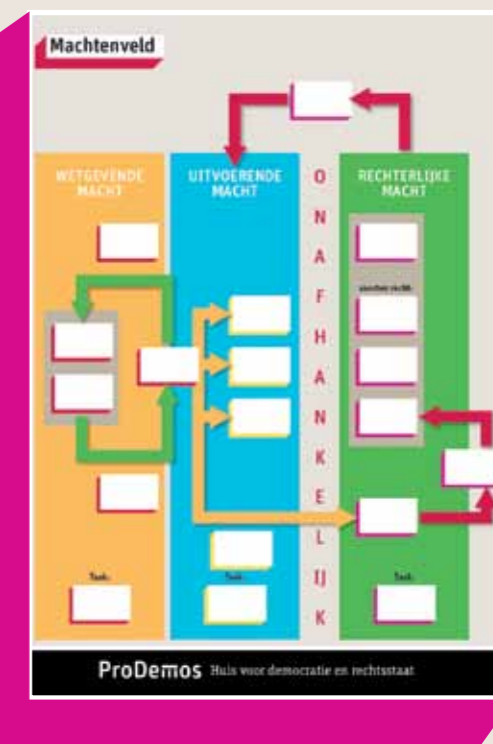
ProDemos biedt met veel succes gratis gastlessen aan in het MBO. Enthousiaste gastdocenten komen graag naar uw school om gastlessen over democratie en rechtsstaat te geven. U heeft nu nog meer keuze in het aanbod van gastlessen.

Nieuw! Formatiespel

In het formatiespel ervaren studenten zelf hoe de onderhandelingen rond een kabinetsformatie verlopen. De onderhandelingen rondom de vorming van een nieuw kabinet nemen vaak veel tijd in beslag. Kiezers zijn teleurgesteld, omdat beloften uit het verkiezingsprogramma niet worden nagekomen. Omdat de partijen samen moeten werken, moeten de studenten echter onderhandelen en compromissen sluiten.

Nieuw! Rechtsstaat

Studenten ervaren in een landenspel dat het niet vanzelfsprekend is om in een rechtsstaat te leven. Ze komen via verschillende werkvormen in aanraking met de basisprincipes van de rechtsstaat. Extra aandacht wordt besteed aan de machtenscheiding. Speciaal voor niveau 3 en 4 is er een machtenveld ontwikkeld. In het machtenveld vullen de leerlingen de instituties in op de juiste plek in het machtenveld.

ProDemos op 5 en 6 mei

5 MEI: 'Vrijheid geef je door' is dit jaar het motto van de herdenking en viering op 4 en 5 mei.

ProDemos is betrokken bij het Bevrijdingsfestival op 5 mei op het Spuiplein in Den Haag met:

- een Open Huis in ons gebouw aan de Hofweg met een speciale tentoonstelling
- stadswandelingen over Politiek Den Haag in oorlogstijd
- een debat met jongeren in de Haagse bibliotheek
- een stand op de informatiemarkt

6 MEI: Symposium Pim Fortuyn - tien jaar later

Op 6 mei 2002 werd Pim Fortuyn vermoord. Fortuyn had stem weten te geven aan de onvrede van veel mensen met de heersende politieke elite en bracht weinig minder dan een politieke aardverschuiving teweeg.

Tien jaar later organiseren de gemeente Rotterdam en ProDemos een symposium om de betekenis te onderzoeken van Pim Fortuyn destijds, en ook om stil te staan bij de vraag of zijn zienswijze en zijn optreden invloed hebben gehad op de geschiedenis van Nederland sindsdien.

Het symposium vindt plaats op zondag 6 mei 2012, van 11.30 tot 16.00 uur in het stadhuis van Rotterdam.

Zet bovenstaande activiteiten alvast in uw agenda en hou onze website in de gaten voor actuele informatie: www.prodemos.nl

Ruimer aanbod De Haagse Tribune

op een dag waar voorheen alleen Geschiedenis, Rechtsstaat of Europese Unie geboekt konden worden.

Ook voor het programma Geschiedenis is er een verruiming gekomen in ons aanbod: scholen kunnen nu met twee klassen op één dag het Geschiedenisprogramma volgen.

Ten slotte is de capaciteit voor basisschoolklassen vergroot van twee naar vier op één ochtend. Hetzelfde geldt voor klassen voortgezet onderwijs die het ochtendprogramma Politiek in Vogelvlucht boeken: dat kunnen er nu ook vier zijn.

In het reserveringssysteem van ProDemos reserveren.prodemos.nl is te zien welke programma's beschikbaar zijn en hoe u deze kunt boeken.

Voor verdere vragen kunt u contact opnemen met het team van De Haagse Tribune bij ProDemos: (070) 3311777, dht@prodemos.nl.

De mogelijkheden voor scholen om programma's van De Haagse Tribune te boeken zijn verruimd. Omdat de belangstelling voor het dagprogramma Politiek groter is dan voor andere programma's, hebben we ervoor gezorgd dat scholen ook Politiek kunnen boeken

FOTO: LIZZY KALJISVAART

COLUMN

Geen draagvlak maar begrip

FOTO: JAAP SPIEKER

Voor mijn dissertatie 'Beoordelen van gemeenten' ging ik na waar gemeentebesturen goed en niet goed in zijn. Eén uitkomst was opvallend. Onafhankelijke onderzoekers waren te spreken over de wijze waarop de bestuurders en ambtenaren hun belanghebbenden betrekken bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid.

Gemeentebesturen waren open over hun bedoelingen en stelden hun beleid bij aan de hand van de mening van burgers, bedrijven en organisaties. Burgers blijken daar veel minder over te spreken. Zij vinden dat ze te weinig inspraakmogelijkheden hebben en dat ze onvoldoende worden betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van gemeentelijke plannen.

Ik spitte de 'bestuurskrachtonderzoeken' door die pretenderen een zo breed mogelijk beeld te geven van het gemeentelijke bestuurlijke functioneren. In die rapporten geven de onafhankelijke onderzoekers bovendien een oordeel of dat functioneren nu goed, voldoende, matig of zelfs onvoldoende was. Al die beelden combineerde ik daarna met de rapporten van 'De Staat van de gemeente'. Dit is een instrument dat eveneens het gemeentelijke functioneren onderzoekt, door de tevredenheid van burgers na te gaan en die uit te drukken in rapportcijfers.

De meeste gemeenten kregen de beoordeling 'voldoende', zowel van de onafhankelijke onderzoekers als van de burgers. Oordelen als 'goed' of 'ruim voldoende' werden maar sporadisch uitgesproken. Er waren echter wel ge-

meenten die op alle rollen de beoordeling 'matig' of 'onvoldoende' kregen. Zwak gemeentebestuur komt dus voor in ons land, maar echt 'goed bestuur' niet. Bij 'De Staat van de gemeente' varieerden de rapportcijfers van een 5,4 tot een 6,9. Burgers waren het meest tevreden over de dienstverlening in het gemeentehuis en over hun leefomgeving, maar het minst over de wijze waarop de raadsleden hen vertegenwoordigden en over hun invloed op het gemeentelijke beleid.

Hoe valt zo'n verschil in opvatting van onafhankelijke onderzoekers en burgers te verklaren? Het grootste struikelblok is dat 'de' mening van 'de' burger niet bestaat. Gemeentebesturen hebben te maken met tegenstrijdige belangen van burgers en wettelijke regels. Bovendien speelt de factor geld ook een grote rol. Hier komt dus de kunst van het besturen om de hoek kijken: hoe krijg je mensen met tegengestelde belangen bij elkaar? Of, nog beter: hoe krijg je begrip voor beslissingen die genomen moeten worden? Dus: geen draagvlak, maar begrip. Burgers weten best dat niet elke wens in vervulling kan gaan en dat niet elk idee onderzocht hoeft te worden. Bestuurders zouden dat als uitgangspunt moeten nemen. Burgers zijn gebaat bij duidelijkheid en realisme en niet bij vage beloften en mooie kluitjes voor het riet.

Burgers zijn geen leden van een vereniging die 'gemeente' heet. Een gemeentebestuur is er om te besturen en dat betekent dat belangen moeten worden gewogen. Dat moet zowel voor als na de planvorming en uitvoering gebeuren en is een kunst op zich, maar dat is ook juist het aantrekkelijke van besturen. Zal dat dan leiden tot een hogere waardering? Wellicht, als burgers de vraag gesteld wordt of zij begrip hebben voor de uiteindelijke besluiten die genomen zijn.

Dr. Klaas Abma

ADJUNCT-DIRECTEUR EN HOOFD RUIMTELIJKE ONTWIKKELING BIJ DE GEMEENTE LITTENSERADIEL

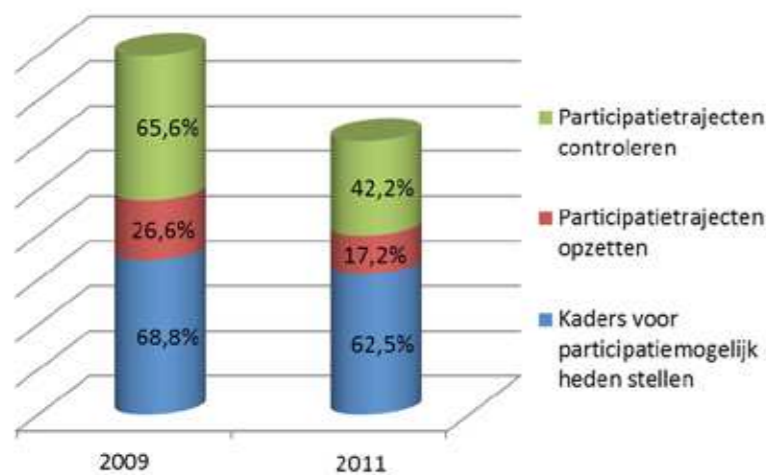
Resultaten Monitor Burgerparticipatie

Om gegevens te verzamelen over het beleid van gemeenten op het gebied van burgerparticipatie is eind 2011 een enquête uitgezet onder Nederlandse gemeenten. 135 gemeenten (30,9%) vulden deze vragenlijst in. In 64 van de gevallen deden gemeenten voor de tweede keer mee aan de monitor. Deze groep is gebruikt om een vergelijking tussen de situatie in 2009 en in 2011 te maken.

Resultaten

Uit het onderzoek komt naar voren dat er in vergelijking met 2009 meer gemeenten zijn die burgerparticipatie verankeren in beleidsdocumenten. Burgers lijken ten opzichte van 2009 echter minder gebruik te maken van hun mogelijkheden. In slechts 47,2% van de gemeenten werd de afgelopen twee jaar gebruik gemaakt van de verordening burgerinitiatief. Daarnaast werden er de afgelopen twee jaar minder referenda georganiseerd.

Opvallend is dat burgerparticipatie steeds meer een taak van het College wordt in plaats van die van de gemeenteraad. De rol van de raad beperkt zich meestal tot het stellen van kaders voor participatiemogelijkheden en/of het achteraf controleren van participatietrajecten. Daarnaast heeft de raad minder rollen dan in 2009, zoals te zien in figuur 1. Daarmee hangt een aanzienlijk kleinere rol voor de griffier samen.

Figuur 1: De rol van de gemeenteraad op het gebied van burgerparticipatie

Wat is momenteel de stand van zaken op het gebied van burgerparticipatie in Nederlandse gemeenten? In hoeverre hebben de gemeenteraadsverkiezingen in 2010 en de economische crisis voor veranderingen gezorgd op het gebied van burgerparticipatie ten opzichte van de stand van zaken in 2009? Om antwoorden te vinden op deze vragen heeft ProDemos in samenwerking met het ministerie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor de tweede keer de Monitor Burgerparticipatie uitgevoerd.

De invloed van de economische crisis op het beleid voor burgerparticipatie lijkt vooralsnog niet groot. Slechts 24,4% van de gemeenten geeft aan te bezuinigen op burgerparticipatie. Het vergroten van de zelfredzaamheid van burgers zodat zij zelf aan de slag kunnen wordt soms gezien als een goede manier voor gemeenten om te bezuinigen. 10,4% van de gemeenten geeft aan dat het accent van burgerparticipatie hierop ligt.

Steeds minder gemeenten zetten speciale communicatiemiddelen in om moeilijk bereikbare doelgroepen te benaderen. Met name het gebruik van vreemde talen wordt steeds minder populair. Tot slot valt op dat het beleid voor burgerparticipatie, net als in 2009, weinig wordt geëvalueerd door gemeenten.

Britt Peeters

Meer informatie

Het volledige rapport van de Monitor Burgerparticipatie is beschikbaar via de website van ProDemos. www.prodemos.nl/onderzoek

ProDemos voert ook onderzoek uit in opdracht van derden. Voor meer informatie over onze onderzoeksafdeling kunt u contact opnemen met Anna Domingo: a.domingo@prodemos.nl, (020) 521 76 66.

De Begrotingswijzer

Betrek de burger bij de begroting: voor gemeenten en provincies

De meeste inwoners weten niet goed wat de gemeentelijke taken zijn en wat alles kost. En al is het vaststellen van de begroting één van de belangrijkste momenten van het lokale bestuur, toch leeft het onderwerp nauwelijks bij inwoners.

www.begrotingswijzer.nl

Begrotingswijzer 2.0

Het afgelopen jaar heeft ProDemos voor tien gemeenten een Begrotingswijzer op maat gemaakt. Inwoners krijgen op een eenvoudige manier inzicht in de begroting en de tool kan worden gebruikt voor participatief begroten. ProDemos heeft het instrument nu verder ontwikkeld. De verbeterde tool bestaat uit verschillende onderdelen:

- Inkomsten en uitgaven: taken en bedragen op overzichtelijke wijze in beeld gebracht.
- Waar gaat mijn geld naartoe?: hoeveel draagt de burger zelf bij aan de begroting?

- Zelf begroten: geef een eigen invulling aan de begrotingsopdracht.
- Geef uw mening: voor alternatieve begrotingsvoorstellen en discussieplatform.

De tool is nu eenvoudig te installeren op de eigen site van gemeente of provincie en u kunt zelf de inhoud beheren. Bekijk de tool op www.begrotingswijzer.nl.

Meer informatie bij Jochum de Graaf, j.degraaf@prodemos.nl, 020 5217678 en Roelof Martens, r.martens@prodemos.nl, 020 5217658.

NECE Netwerk voor Europese Burgerschapseducatie

FOTO: LAB CONCEPTS

Eind januari kwamen in Bonn de oprichters van het internationale netwerk NECE bij elkaar.

Gastheer was de Bundeszentrale für politische Bildung. Ook aanwezig was een vertegenwoordiger van het Oostenrijkse ministerie van onderwijs. Vanuit ProDemos waren Tatjana Meijvogel-Volk, Roelof Martens en Kars Veling naar Bonn toe gekomen.

In de plezierige gesprekken werd duidelijk hoezeer de nationale situaties onderling verschillen. Duitsland zet voluit in op de democratie na de nationaalsocialistische periode. Oostenrijk heeft zich na de oorlog sterk bezig gehouden met zijn nationale identiteit. Dat betekent dat 'politische Bildung' (oftewel politieke educatie) gemakkelijk verstrikt kan raken in politieke meningsverschillen. In Nederland is de geschiedenis van burgerparticipatie verbonden met de democratiseringsbeweging van de jaren zestig en zeventig.

Toch bleek ook dat er een gemeenschappelijke missie is. De democratische rechtsstaat is een verworvenheid die niet vanzelf spreekt; het is van vitaal belang dat burgers daarvoor oog hebben en daarbij betrokken zijn. Afgesproken is dat ProDemos gastheer zal zijn van de jaarlijkse NECE-conferentie in 2013. De conferentie, die plaats zal vinden in Den Haag, krijgt als thema: Politieke educatie in Europa – het vergelijken van perspectieven en methodes.

Voor meer informatie kunt u terecht bij Tatjana Meijvogel-Volk: t.meijvogel-volk@prodemos.nl, (020) 521 76 56.

Tijdens de bijeenkomst zijn verder de volgende afspraken gemaakt over toekomstige NECE-activiteiten:

- de NECE-conferentie van november 2012 zal waarschijnlijk plaatsvinden in Athene, Griekenland, met als voorlopig thema: **Citizenship in the new European-Mediterranean context.**
- in juni 2012 zal in Athene een workshop plaatsvinden ter voorbereiding op de conferentie
- in september 2012 wordt in Dubrovnik, Kroatië, een workshop georganiseerd in de vorm van een DenkTank over de Europese identiteit
- in 2013 vindt de NECE-conferentie plaats in Den Haag met als thema: **Politieke educatie in Europa – het vergelijken van perspectieven en methodes**

Op 10 februari vond de jaarlijkse Docentendag plaats, georganiseerd door ProDemos en de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer (NVLM). Zoals altijd waren er presentaties en workshops over aansprekende onderwerpen. Uitzonderlijk was dit jaar de locatie: de plenaire zaal van de Tweede Kamer.

Kamervoorzitter Gerdi Verbeet staat niet bekend om haar loze beloften en zij deed haar aanbod van vorig jaar dan ook gestand om gastvrijheid te verlenen aan de Docentendag 2012. Een uitzonderlijk aanbod, want hoogst zelden wordt het Kamergebouw voor iets anders gebruikt dan waarvoor het is bedoeld.

Docentendag

Hans Teunissen, voorzitter van de NVLM, opende de Docentendag vanaf het spreekgestoelte van de Tweede Kamer. Gerdi Verbeet toonde zich daarna een ontspannen gastvrouw. Als een ervaren lerares (zij heeft jaren Nederlands gegeven) nam zij de tijd om de vele vragen vanuit de zaal geduldig te beantwoorden.

Voor het inhoudelijke verhaal was de keuze dit jaar gevallen op Arthur Docters van Leeuwen, die zijn sporen in het publieke domein ruimschoots heeft verdiend. Met een mengsel van verwondering en bewondering citeerde hij uit het brede aanbod van het nieuwe vak maatschappijwetenschappen, met zijn zeven domeinen en vele subthema's.

Docentendag 2012 TE GAST BIJ GERDI VERBEET

In de centrale hal van het Tweede Kamergebouw vond de traditionele leermiddelenmarkt probleemloos doorgang, al moesten de standhouders er wel uitzonderlijk vroeg voor uit de veren om hun uit te stallen waar tijdig door de veiligheidscontrole te loodsen.

Avondprogramma

De bezoeker van de Docentendag hoefde de wekker dit jaar niet noodzakelijk vroeg af te stellen, omdat de organisatie de mogelijkheid bood al de avond ervoor te arriveren om een boeiend avondprogramma in het gebouw van ProDemos bij te wonen. Ruim een kwart van de 400 deelnemers aan de Docentendag woonde het avondprogramma bij, dat bestond uit een nachtelijk bezoek aan de Ridderzaal en lezingen van spindoctor Kay van de Linden en politiek verslaggever Kees Boonman. Beide sprekers waren het er over eens dat de media terecht de eretitel van 'vierde macht' hebben overgenomen van de ambtenarij.

Het middagedeelte stond in het teken van presentaties en workshops in kleinere groepen, deels in het Tweede Kamergebouw en deels in het gebouw van ProDemos.

ProDemos en de NVLM kijken met trots terug op een vlekkeloos verlopen dag op een tot de verbeelding sprekende plaats. Deze dag onderstreepte nog eens dat maatschappijleer algemeen erkend wordt als het vak dat bij uitstek bijdraagt aan de politieke bewustwording van jongeren.

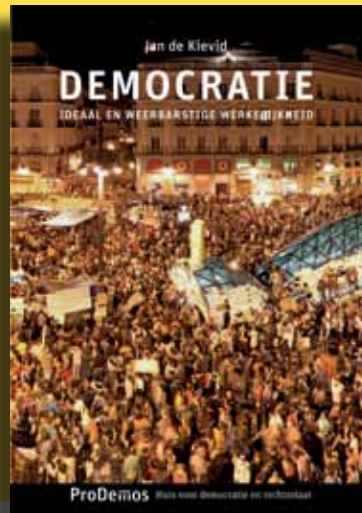
Dit artikel is een samenvatting van een uitgebreid sfeerverslag van Wolter Blankert in Maatschappij & Politiek, hét vakblad voor maatschappijleerdocenten. U kunt zich hierop abonneren via www.maatschappijpolitiek.nl.

FOTO'S: LIZZY KALISVAART

NIEUWE PUBLICATIES VAN PRODEMOS

Democratie. Ideaal en weerbarstige werkelijkheid

Maakt ICT directe democratie mogelijk of leidt zij tot meer controle door autoritaire regeringen? Vormen populistische partijen een bedreiging voor de democratie of een verrijking? Schuilt in democratie het gevaar van een tirannie van de meerderheid of versluiert zij de macht van een kleine minderheid? Dergelijke vragen komen aan bod in dit historisch, geografisch en thematisch breed opgezette boek over democratie. Dit boek gaat niet alleen over

westerse landen, maar ook over democratie of het ontbreken daarvan in andere delen van de wereld. Er is veel aandacht voor de historische context en de sociale verhoudingen waarbinnen democratische instituties al dan niet gedijen. Andere rode draden zijn de verschillende visies op wat democratie is - of zou moeten zijn - en de dilemma's die inherent zijn aan democratie.

Titel: *Democratie. Ideaal en weerbarstige werkelijkheid*
 Auteur: Jan de Kievit
 Omvang: 332 pagina's
 ISBN: 978-90-6473-449-6
 Prijs: € 24,95

De gemeente

Iedereen heeft wel op een of andere manier met de gemeente te maken. De gemeente zorgt er voor dat de straatverlichting gaat branden als het donker wordt. Ook moet de gemeente er voor zorgen dat het huisvuil wordt opgehaald. We krijgen elk jaar een aanslag voor de gemeentelijke belastingen en heffingen. En we kunnen onze stem uitbrengen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Dit zijn maar een paar voorbeelden.

Maar hoe is de gemeente georganiseerd? Wie is waarvoor verantwoordelijk? Welke taken heeft de gemeente? Waar haalt de gemeente haar geld vandaan? Hoe kunnen mensen invloed uitoefenen op het beleid van de gemeente? Over deze vragen gaat dit boekje.

Titel: *De gemeente*
 Auteur: Harm Ramkema
 Omvang: 56 pagina's
 ISBN: 978-90-6473-452-6
 Prijs: € 6,90

Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden

De tekst van de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden in hardcover.

Titel: *Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden*
 Omvang: 46 pagina's
 ISBN: 978-90-6473-451-9
 Prijs € 4,95

GESIGNALEERD

Juridisering, rechtsstaat en democratie

Veel mensen denken bij 'juridisering' vooral aan de opmars van recht en rechtsprocedures in levensgebieden waar eerder conflicten werden opgelost met een stevig gesprek en wat geven en nemen. Boze familieleden of bureaus die elkaar toeroepen 'See you in court!'

Recent heeft een werkgroep van de Teldersstichting, het wetenschappelijk bureau van de VVD, een studie gepubliceerd die juridisering vooral definieert als 'een culturele trend waarin geldend recht en de rechterlijke uitleg daarvan tot doel wordt in plaats van instrument'. Uitgangspunt is dat er steeds meer actoren zijn – wie anders kunnen doelen hebben? – die zich bezig houden met het produceren van zoveel mogelijk rechtsregels en jurisprudentie.

De auteurs beginnen met de toenemende regeldruk en regelverdichting. Ze geven een kort overzicht van dertig jaar politieke strijd tegen overregulering. Maar op de cruciale vraag waarom dit kennelijk zo weinig succes had, gaan ze nauwelijks in. Ze laten onderbelicht dat wetgeving een politiek proces is waarin belangentegenstellingen en visieverschillen centraal staan. Maar het vergt wel moed om de gevaren van overregulering aan de kaak te stellen in tijden waarin de gevolgen van drie decennia (semi-)privatisering en deregulering pijnlijk duidelijk worden.

Hoofdpijn van het boek is dat juridisering sluipenderwijs leidt tot meer invloed van de rechterlijke macht ten koste van die van de democratisch gekozen wetgever. De auteurs zijn daarom op zoek naar manieren om het primaat van de volksvertegenwoordiging te versterken. Ze doen daartoe een aantal aanbevelingen. Het tweede deel van de studie bespreekt de invloed van Europese wet- en regelgeving en jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie op Nederlands beleid en de juridische praktijk. Ook hierbij formuleren de auteurs weer een aantal aanbevelingen om uitholling van invloed van de nationale wetgever tegen te gaan.

Het laatste deel gaat over de effecten van internationaal recht op Nederlands beleid. Aan de orde komt onder meer de recente discussie over de manier waarop het Europese Hof voor de Rechten van de Mens het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens uitlegt en zijn interpretaties oplegt aan staten. Hier botsen regelmatig nationaal recht op toepassingen van abstracte mensenrechten en dus de positie van democratische nationale organen op die van internationaal benoemde rechters.

Deze studie roept veel vragen en tegenspraak op maar ze maakt wel duidelijk dat de verhouding tussen democratie en rechtsstaat minder vanzelfsprekend is dan we graag aannemen.

Onbetwistbaar recht? Juridisering en het evenwicht tussen rechtsstaat en democratie.
 Jan Kees Wiebenga (voorzitter), e.a.
 Teldersstichting, Den Haag 2012

Ivo Hartman

STEMMEN DOE JE MET BELEID, LEES

De Politieke Bijsluiter

Met de Politieke Bijsluiter kunnen kiezers zich beter voorbereiden op het maken van een keuze tijdens verkiezingen. De nadruk ligt op kritisch denken: waarop baseert u uw keuze voor een politieke partij? Welke bijwerkingen kan uw stem hebben? Aan de hand van grafieken en visualisaties wordt het Nederlandse politieke systeem inzichtelijk gemaakt.

De Politieke Bijsluiter is door ProDemos ontwikkeld naar een idee van Thijs de Jong, student aan de Willem de Kooning Academie. Als student grafische vormgeving heeft hij gezocht naar nieuwe vormen van informatieverstrekking over politiek.

De Politieke Bijsluiter wordt geleverd als een heuse bijsluiter, opgevouwen in een klein doosje.

Daarnaast is er een posterversie van de bijsluiter gemaakt. Deze is met name geschikt voor gebruik op school.

De bijsluiter is te bestellen met onderstaande bon of online via www.prodemos.nl/politiekebijsluiter

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 4 x per jaar.

DIT NUMMER: **Redactie:** Sandra Boersma, Willy van Wely • **Basisvormgeving:** www.kruit.nl •

Lay-out: Addy de Meester • **Druk:** Euradius • **ProDemos** heeft twee vestigingen • Hofweg 1H •

2511 AA Den Haag • (070) 750 46 46 • Prinsengracht 915 • 1017 KD Amsterdam • (020) 521 76 00 •

info@prodemos.nl • **ProDemos op internet:** www.prodemos.nl • www.twitter.com/Prodemos •

ProDemos • Facebook: ProDemos - Huis voor Democratie en rechtsstaat •

Bon

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos

Publicaties:

Ik bestel ____ exemplaren van het boek Democratie. Ideaal en weerbarstige werkelijkheid / ISBN: 978-90-6473-449-6 / Prijs: € 24,95

Ik bestel ____ exemplaren van De gemeente / ISBN: 978-90-6473-452-6 / Prijs: € 6,90

Ik bestel ____ exemplaren van Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden / ISBN: 978-90-6473-451-9 / Prijs € 4,95

Ik bestel ____ exemplaren van De Politieke Bijsluiter / ISBN: 978-90-6473-450-2 / €2,95

Administratiekosten 1,80 per bestelling. De levertijd is ongeveer 1 week.

Ik abonneer me graag op de:

- Papieren nieuwsbrief
 Digitale nieuwsbrief Algemeen
 Digitale Educatienieuwsbrief
 Onderwijskrant Actueel

E-mail

Naam

Adres

Postcode/Plaats

Stuur de bon naar:

ProDemos
Antwoordnummer 10455
1000 RA Amsterdam

Een postzegel is niet nodig!

